

Initiativärende mot Polismyndigheten i Norrbotten med anledning av handläggningen av två kriminalärenden

---

Initiativet

I samband med en inspektion vid Polismyndigheten i Norrbotten i mars 2009 granskades bl.a. kriminalärendena K14444-08 och K16795-08 i vilka polismyndighetens beslut att lägga ned förundersökningarna kunde ifrågasättas, se punkten 10.4 i JO:s protokoll från inspektionen i dnr 1509-2009 (protokollet finns tillgängligt på JO:s hemsida).

Av handlingar i ärendena framgick i huvudsak följande.

K1444-08: Den 15 juli 2008 upprättades en polisanmälan om försök till grov misshandel och förundersökning inleddes påföljande dag. En person hade försökt köra på målsäganden med sin personbil och därefter avvikit. Målsäganden kände igen föraren och uppgav en adress där denne skulle bo. Målsäganden, som var av utländsk härkomst, uppgav vidare att mannen är känd eftersom han är rasist och brukar hamna i konflikt med asylsökande. Ett vittne hördes och även han kände igen föraren och visste var denne bodde. Vittnet uppgav också ett registreringsnummer och menade att det var fordonsägaren som var gärningsmannen. I en promemoria framgick bl.a. fordonsägarens namn och att ytterligare en bil av samma fabrikat fanns i området. Den 21 augusti 2008 beslutade kriminalkommissarien AA att lägga ned förundersökningen med motivering "brott kan ej styrkas".

K16795-08: Den 9 augusti 2008 upprättades en polisanmälan om misshandel och förundersökning inleddes samma dag. Målsäganden hade blivit sparkad när han sov i sin bostad och i anmälan hade en person utpekats som gärningsman. Av anmälan framgick också att målsäganden hade uppsökt sjukhus och att polisen medgavs att ta del av dokumentationen. Den 20 augusti 2008 inkom en skrivelse från målsäganden som tog tillbaka anmälan och ville att polisen skulle lägga ned utredningen samt anförde: "Tycker att hela fallet är så otäckt, att börja gräva i detta". Den 21 augusti beslutade polismyndigheten att lägga ned förundersökningen med motiveringen "Må återkallar anmälan (skriftligt)". Det framgick inte vem som fattat beslutet.

Eftersom jag ansåg att det kunde ifrågasättas om polisen hade vidtagit tillräckliga utredningsåtgärder innan besluten att lägga ned förundersökningarna fattades beslutade jag att ta upp handläggningen av kriminalärendena till utredning i ett särskilt ärende.

Utredningen

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över vilka överväganden som hade gjorts i samband med att förundersökningarna lades ned.

Polismyndigheten (länspolismästaren BB) kom in med ett remissvar och anförde bl.a. följande.

Ärende K1444-08

Den inkomna anmälan är rubricerad försök till grov misshandel. Målsäganden har i huvudsak uppgett följande: Efter att ha umgåtts med några vänner så såg han när han kom ut på gatan en personbil som stod parkerad en bit därifrån. Bilföraren startade bilen och körde med hög fart emot honom. Om han inte hade sprungit undan så hade han blivit påkörd.

Målsäganden uppgav också att han kände igen mannen som körde bilen och att han visste på vilken adress han var bosatt. Han berättade också att mannen ifråga är rasist och att han brukar vara i konflikt med asylsökande.

Anmälaren har lämnat uppgift om två vittnen till händelsen, en av dessa har kontaktats av polisen och denne styrker anmälares uppgifter.

Förundersökningen har lagts ned av förundersökningsledaren i Gällivare, kommissarien AA, efter föredragning per telefon med motiveringen att brott inte kan styrkas.

AA anför att det alltid är en bedömningsfråga hur mycket resurser som ska läggas i ett enskilt ärende. Det var å ena sidan fråga om ett ganska allvarligt brott och det anfördes rasistiska inslag men å andra sidan var det tveksamheter beträffande den aktuella personbilen eftersom det fanns två liknande i området.

Polismyndighetens bedömning

Vad avser ärendet K1444-08 har i anmälan uppgivits att den utpekade personen var rasist. Av Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledning av förundersökning i brottmål, 6 § 2 punkten, framgår att åklagare skall leda förundersökningen när brottet har rasistiska och främlingsfientliga motiv. Det är således polismyndighetens uppfattning att detta ärende borde ha överlämnats till åklagaren.

Polismyndigheten har övervägt att överlämna ärendet till Åklagarmyndigheten med en begäran om överprövning. Men med beaktande av dels den tid som förflutit sedan anmälan inkom och dels det faktum att målsäganden inte länge finns kvar i Kiruna och inte har kunnat lokaliseras, har till dags dato inte någon vidare åtgärd vidtagits.

Ärende K16795-08

Det aktuella ärendet avser en anmälan om misshandel. Av anmälan framgår i korthet omständigheterna kring misshandeln. Målsäganden namnger i anmälan vem som misshandlat honom och medger att polisen får ta del av den dokumentation som upprättats med anledning av det sjukhusbesök som anmälaren gjort i anledning därav. Anmälan mottogs av Polisens kontaktcenter den 9 augusti 2008. Den 20 augusti inkom till polismyndigheten en skrivelse från anmälaren med innehåll att anmälaren önskade att polisen skulle ta tillbaka eller lägga ner utredningen med motiveringen att fallet var så otäckt att gräva i.

Den 21 augusti fattade polismyndigheten beslut om att lägga ner förundersökningen med motiveringen att brottet uppenbart ej går att utreda och med en anteckning om att "mä återkallar anmälan (skriftligt)". Vem som fattat beslutet om nedläggning framgår inte av protokollet eftersom detta inte undertecknat.

Polismyndighetens bedömning

När ett brott anmälts till polisen ska det tas ställning till om det finns underlag för att inleda en förundersökning. Målet med en förundersökning är att utreda vem som kan misstänkas för brottet och om det finns tillräckliga bevis för att väcka åtal. Om av någon anledning inte längre finns anledning att fullfölja förundersökningen så ska den enligt 23 kap. 4 § 2 st. RB läggas ned.

Vad gäller den omständigheten att beslutet om nedläggning saknar undertecknande så är det polismyndighetens uppfattning att det är ett rent förbiseende. I förundersökningskungörelse (1947:948) finns reglerat vad som gäller beträffande avfattningen av protokoll och anteckningar vid förundersökning. Rent principiellt är det således inte godtagbart att beslut fattas utan att det anges vem som fattat beslutet även om det – såsom i detta fall – i efterhand går att fastställa vem som varit beslutsfattare.

Vad avser själva ärendet anser polismyndigheten, mot bakgrund av de skador som dokumenterats och det faktum att det fanns en utpekad person, att ärendet kunde ha utretts vidare. I vart fall borde rättsintyg eller i vart fall journalanteckningarna från sjukhuset ha begärts in och att den av målsäganden angivna personen borde ha hörts i enlighet med 23 kap 6 § RB. Huruvida ärendet kunde ha gått till åtal och eventuellt till en fällande dom kan polismyndigheten inte uttala sig om. Nedläggningsbeslutet synes vara en direkt följd av den inkomna skrivelsen från anmälaren. Det ankommer emellertid på förundersökningsledaren att på objektiva grunder ta ställning till vilka åtgärder som ska förtas i ett ärende och åklagaren har en skyldighet att väcka åtal om det finns tillräckliga skäl för det.

Det är självklart svårt att bedriva en förundersökning där målsägaren förklarar sig inte vilja medverka. I anledning av den inkomna skrivelsen borde kanske frågan om varför målsägaren inte ville medverka ha ställts.

Avslutande kommentar

Polismyndigheten vill understryka att all handläggning ska ske i enlighet med gällande lagstiftning. Myndigheten vill ändå framhålla den många gånger svåra roll som en förundersökningsledare har. Denne ansvarar för arbetet vid enheten. Förundersökningsledaren ska se till att rättssäkerhetsaspekten garanteras och att ärendebalanserna hållas nere samtidigt som att den tillgängliga utredningsresursen inte är obegränsad. Det kan i enstaka fall tyvärr få till följd att en utredningsåtgärd inte utförs på önskvärt sätt, vilket naturligtvis är beklagligt.

Bedömning

Enligt min mening var händelsen i ärendet K14444-08 allvarlig och riktad mot en person av utländsk härkomst varför det inte kan uteslutas att motivet var rasistiskt, något som även framgick av anmälan. Jag ansluter mig därför till polismyndighetens bedömning att ärendet rätteligen borde ha överlämnats till Åklagarmyndigheten. När nu så inte blev fallet borde AA, enligt min uppfattning, i vart fall ha vidtagit ytterligare utredningsåtgärder för att försöka ta reda på vem gärningsmannen var, t.ex. genom förhör med de personer som ägde de fordon som kunde vara aktuella. Att med kännedom om de uppgifter som målsäganden och ett vittne lämnat lägga ned utredningen med motiveringen "Brott kan ej styrkas" är mycket anmärkningsvärt.

När det sedan gäller utredningen i ärendet K16795-08 vidtogs inga utredningsåtgärder och ärendet lades ned efter att målsäganden kom in med en "återkallelse". Huvudregeln är emellertid att en utredning ska drivas vidare om det finns tillräckliga skäl för det och man kan således inte, med vissa här inte aktuella undantag, "återkalla" en polisanmälan.

Jag är dock medveten om att det kan vara svårt att bedriva en förundersökning om målsäganden inte vill medverka men, enligt min mening, är det något anmärkningsvärt att målsäganden i detta fall inte ens kontaktades och hördes om händelsen, bl.a. eftersom han själv uppgav att fallet var "så otäckt att gräva i". Vidare hade målsäganden uppsökt sjukhus för sina skador och en person utpekats som gärningsman. Det fanns således andra utredningsåtgärder som kunde vidtas, t.ex. att begära ett rättsintyg om målsägandens skador eller hålla förhör med den utpekade personen. Som polismyndigheten vidare anfört borde givetvis också nedläggningsbeslutet ha dokumenterats på ett korrekt sätt.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i vad jag nu har anfört.